

වාග්විද්‍යාවේ 'පදිම' සංකල්පය පිළිබඳ විමර්ශනයක් හා සිංහලයේ පදිම පිළිබඳ වර්ගීකරණයක්

මහාචාර්ය විමල් ජී. බලගල්ලේ විසින්

'පදිමය' පිළිබඳව, වාග් විද්‍යාඥයන් ඉදිරිපත් කර ඇති විවිධ නිර්වචන විමර්ශනයට ලක් කරමින් පදිම නිර්ණායකයන් වෙන් කොට හැඳින් ගැනීමත්, සිංහල භාෂා විග්‍රහයෙහි දී හමු වන විවිධාකාර පදිම හැඳින් ගෙන ඒවා වර්ග කිරීමට හා එකී වර්ගානුවර්ග අතරෙහි ඇති සම්බන්ධතා පිළිබිඹු වන අයුරු සංග්‍රහ කොට දැක්වීමට ප්‍රයත්නයක් දැරීමත් මෙම ලිපියෙහි අරමුණ වේ.

1.1 'පදිම' සංකල්පය :

සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණයෙහි නොහමුවන්නක් වූ 'පදිම' යන වචනයෙන් අභිප්‍රේත වන ව්‍යාකරණ සංකල්පය මෙහි ලා පළමු කොටම අප විසින් හඳුනා ගත යුතුය. සමානාර්ථයෙහි යෙදෙන ඉංග්‍රීසි වචනය වූ 'morpheme' යන්න මෙන්ම 'පදිම' යන්නද භාෂා විග්‍රහයෙහි ලැබෙන මූලික අවම ඒකකය (basic minimal unit) සඳහා යෙදෙන පාරිභාෂිකය, —එනම්, ශබ්දිම (phoneme) යන්න¹—, අනුව යමින් තනා ගෙන ඇති නව පාරිභාෂිකයක් (=ශිල්ප වචනයක්) වෙයි.² පදිම සංකල්පය හරිහැටි තේරුම් ගැනීමට නම් 'morpheme' (=පදිම) යන්නට වඩ වඩා විදුහුරු නිර්වචන ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා එක්දස් නවසිය විසි ගණන්වල සිට වර්ෂ දශක තුන හතරක් තිස්සේ බටහිර වාග්විද්‍යාඥයන් දරා ඇති ප්‍රයත්නය වෙත අපේ අවධානය යොමු කිරීම අවශ්‍යය. එහෙත් එයට පෙර, බස් වහරෙහි නිදසුනක් දෙකක් මගින් පදිමය හඳුනා ගෙන සිටීම ප්‍රයෝජනවත් වේ.

භාෂාවේ ප්‍රධාන කාර්යය වූ සන්නිවේදනයෙහි ලා උපයුක්ත මාධ්‍යය, භාෂණය, ලේඛනය යන දෙකින් කවරක් වුවද, සාමාන්‍යයෙන් එය යොදනු ලබන්නේ වාගාලාප (utterance) වශයෙනි.³ ප්‍රයුක්ත වන අවස්ථාව අනුව වාගාලාපයක් වාක්‍ය (sentence) එකකින් හෝ වැඩි ගණනකින් සමන්විත විය හැකිය. භාෂා විග්‍රහයෙහි ලැබෙන උපරිම ඒකකය සේ සැලකෙන වාක්‍යය සාමාන්‍යයෙන් පද දෙකකින් හෝ වැඩි ගණනකින් සමන්විත වෙයි. මෙහි ලා "සාමාන්‍යයෙන්" කීවේ ඇතැම් ප්‍රකරණයක යෙදෙන ඒක-පද වාගාලාපවලදී වාක්‍යය ඒකපද ලෙසින් දක්නට ලැබෙන හෙයිනි. එහෙත්, සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණය එබඳු ඒකපද වාගාලාප පවා උක්ත ආධ්‍යාත ආදී අධ්‍යාහාරයෙන් ගන්නා පද මගින් බහුපද වන අයුරු පෙන්වා දෙන බව මෙහිදී සැලකිල්ලට ගත යුතුය. පද කීපයකින් සමන්විත සරල (simple) වාක්‍යයක් වාක්‍යාංශවලට (phrases) බෙදිය හැකි වන අතර, වාක්‍යය සංගත (compound) වූවක් හෝ සංකීර්ණ (complex) වූවක් නම් බණ්ඩ වාක්‍යවලටද (clauses) බෙදිය හැකි වෙයි. එහෙත් පෙරඅපර දෙදිගම ව්‍යාකරණ ඉතිහාසය දෙස බලන විට, පැරණි වියරණ ඇදුරන් වාක්‍ය විභාගයෙහි (syntax) ලා වඩා වැදගත් ඒකකය සේ සලකා ඇත්තේ පදය (word) බව පෙනී යයි ('පදය' පිළිබඳව විවරණයක් පසුව එයි).

භාෂාවන් පිළිබඳ ආකෘත්‍යාත්මක වර්ගීකරණයෙහි (typological classification) ලා අනවයව භාෂා (inorganic or isolating languages) දෙයෙන් හැඳින්වෙන වීන වැනි භාෂා ස්වල්පයක් (මේවායෙහිද ඇතැම් විට වෙනත් ක්‍රමයෙක අවයව සම්බන්ධයක් දක්ක හැකිය.) හැරුණු විට, සිංහලයද ඇතුළු සෙසු භාෂාවල යෙදෙන පද සෑදී ඇත්තේ, සාමාන්‍යයෙන්, පදවයව (morphs/elements) දෙකක් හෝ වැඩි ගණනක් එකතු වීමෙනි. මෙබඳු බොහෝ භාෂාවල,—විශේෂයෙන් සංග්‍රහාත්මක හෙවත් වරන්‍යගෙන (synthetic/inflectional) ගණයට අයත් භාෂා බොහොමයක ඒකාවයව සේ පෙනෙන පද වැඩි අඩු ගණනක් වාක්‍යවල යෙදෙන්නේ, පාණිනී (ක්‍රි. පූ. 4 සිය.) ආදී පැරණි වියරණ ඇදුරන් අනුව යමින් ඒවා ශුන්‍යාවයවයකින් (zero-element/zero-morph) සමන්විත වූ සේ සැලකීම, භාෂාවිග්‍රහයෙහි විධිමත් බවට මෙන්ම, බොහෝ විට පිරිමැස්මටද හේතු වන බව සමහර නූතන වාග්විද්‍යාඥයෝද පිළිගනිති.⁴

1.2 පදිම විඛණ්ඩනය :

පද සිද්ධියට (=පද සාධනයට) නැතහොත් පදයෙක නිපැන්මට මුල් වන විවිධ පදවයව පොදුවේ පදක (morph) නමින්ද, එබඳු සමාන පදක කීපයකින් සමන්විත පදක කුලකයක් (class of morphs) හෝ එකම පදකය හෝ නියෝජනය කරන ව්‍යාකරණ සංකල්පය 'පදිම' නමින්ද වාග්විද්‍යාඥයෝ හඳුන්වති. පදිමයකින් පදක එකකට වැඩි ගණනක් නියෝජනය වන කල්හි ඒ එක් එක් සාමාජික පදකය 'උපපදක' (allomorph) නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. ශබ්දිමයක සාමාජික ශබ්දයන් 'උපශබ්දක' (allophone) නමින් හැඳින්වෙන පරිද්දෙනි. පදිමය සැබෑ බස් වහරෙහි කාර්ය සාධක වන්නේ වාගාලාපයෙක යෙදෙන පද හා වාක්‍ය මගින් වන නිසා, දැන් අපි එබඳු සරල වාක්‍යයක් ගෙන විග්‍රහ කොට බලමු.

'දැරියෝ මල් කඩති' (1)

මේ වාක්‍යය සෑදී ඇත්තේ පද තුනක ගැළපීමෙනි. 'දැරියෝ' | 'මල්' | 'කඩති' යනු එම පද තුනයි. මේ එක් එක් පදය තවදුරටත් ව්‍යාකරණමය කාර්යසාධක වූ නැතහොත් අර්ථවත් වූ අවයවවලට වෙන් කළ හැකි දැයි පිරික්සමු.

1.2.1

'දැරියෝ' යන පදය පහසුවෙන්ම 'දැරි-ඕ' යනුවෙන් අවයව දෙකකට විඛණ්ඩනය (=කැඩීම) (segmentation) කළ හැකිය. එහි 'දැරි' යන්න 'දැරිය', 'දැරියන්' 'දැරියට' ආදී පදවලද පූර්වාචයවය වශයෙන් ලැබෙන්නකි. 'ඕ' යන්න 'කුමරියෝ' 'දරුවෝ' ආදී පදවලද අපරාවයවය වශයෙන් ලැබෙන්නකි. එම 'ඕ' යන පදවයවය එකම ශබ්දිමයකින් පමණක් සමන්විත වන හෙයින් එය තවදුරටත් විඛණ්ඩනය නොකළ හැකි බව පැහැදිලිය. එහෙත් දැරි (=ද-ඇ-ර-ඉ) යන්න ශබ්දිම කීපයකින් සමන්විත වන හෙයින් එය තවදුරටත් ව්‍යාකරණමය අවයවවලට කැඩිය නොහැකිදැයි පිරික්සිය යුතුය. මෙය 'දරු-ඉ' යනුවෙන් අවයව දෙකකට වෙන් කළ හැකි බව පහසුවෙන්ම පෙනී යයි. එහි 'දරු-' යන්න, 'දරුවා, දරුවෝ, දරුවන්, දැරිය, දැරියන්, දරුදුක' ආදී පදවල පූර්වාචයවය වශයෙන්ද, 'අඹුදරු, දුදරු' ආදියෙහි අපූර්වාචයවයක් වශයෙන්ද යෙදේ. එසේම '-ඉ' යන්නද 'කැවිඩි (<කවුඩු-ඉ), බැළලි (<බළල්-ඉ), වැදිරි (<වදුරු-ඉ), සැනිරි (<සතුරු-ඉ)' ආදියෙහි සමාන ව්‍යාකරණමය කාර්යයක් ඉටු කරයි. '-ඉ' යෝගයේදී දරු, කවුඩු, බළල්, වදුරු, සතුරු ආදී රූපවල පූර්ව වර්ණයට අභිග්‍රානිය (umlaut) වීමද ව්‍යාකරණමය ලක්ෂණයක් සේ සැලකිය හැකිය. ඊළඟට මතු වන ප්‍රශ්නය නම්, 'දරු' යන්න තවදුරටත් කුඩා පදවයවලට

විග්‍රහ නොකළ හැකිද යනුයි. කරනුයේ 'කරු' (<කර-උ), මරනුයේ 'මරු' (<මර-උ), ඉරන ලද්දේ 'ඉරු' (<ඉර-උ), පළන ලද්දේ 'පඵ' (<පළ-උ) ආදිය මෙන් මෙයද දරනුයේ/දරන ලද්දේ 'දරු' (<දර-උ) යි විග්‍රහ කළ නොහැකිද? ඉහත දුන් හැම උදාහරණයකම මුල් රූපයේ, —එනම්, ධාතු ප්‍රකෘතියේ—, අර්ථය අතිරික්තාර්ථයක්ද සමග ද්විතීයක (ජනිත) රූපයෙහිද අන්තර්ගත වෙයි. එහෙත් 'දරු' යන්නෙහි එබඳු සම්බන්ධතාවක් ප්‍රකට නොවන හෙයින් එය තවදුරටත් කුඩා පදවයවවලට කැඩීමට යෑම නිෂ්ඵල ව්‍යායාමයක් වන බව පෙනේ.⁵ එසේ හෙයින් 'දැරියෝ' යන්න දරු-ඉ-ඕ යන පදවයව තුන එකතු වීමෙන් සෑදී ඇති පදයක් බව නිශ්චය කිරීම තර්කානුකූලය. 'දැරි' යන්නෙහි පූර්වාචයවය 'දරු' යන්නේම ආදේශකයක් හෙවත් විකල්ප රූපයක් (alternant) සේ සලකනොත් 'දරු/දැරි' යන රූපාන්තර දෙකින් දෙවැන්න, —'ඉ' පරයෝග පරිසරයෙහි යෙදෙන විකල්පය සේ ගත යුතු වෙයි. එවිට භාෂාවෙහි අන්‍යෝන්‍ය සම්පූර්ණ විස්තෘතියෙන් (Complimentary Distribution) යෙදෙන 'දරු', 'දැරි/දරු' යන රූප දෙක දරු යන පද්මයේ උපපදක (allomorps) සේ සැලකිය හැකිය.

1.2.2

මිලිභට අපි ඉහත කී වාක්‍යයෙහි 'මල්' යන පදය විමසා බලමු. මල, මල්, මලින්, මල්වැදිත්, මලට, මල්වලට, මලේ, මල්වල, ආදී පද ගොනුව පිරික්සන විට පෙනී යන්නේ ඒ සියල්ලෙහි මුල් රූපය (=නාම ප්‍රකෘතිය) 'මල්' යන්න බවයි. එය කුඩාතර වූ ව්‍යාකරණමය කොටස්වලට කැඩිය හැකි නොවේ. එහෙයින් එය එක් පද්මයක් මෙන්ම පදයක්ද වෙයි. මෙසේ පදයක් හෝ වාගාලාපයක් වශයෙන් නිදහස්ව යෙදිය හැකි පද්ම 'නිදහස්' හෙවත් 'අබද්ධ' පද්ම (free morpheme) නමින් නූතන වාග්විද්‍යාඥයෝ හඳුන්වති (පද්මයන්ගේ 'බද්ධ' 'අබද්ධ' හෙදය පසුව පැහැදිලි කෙරේ). පුරාතන භාරතීය ව්‍යාකරණ සම්ප්‍රදය අනුව මෙයද ලුප්ත විභක්තික පදයක්⁶ නැතහොත් ශුන්‍ය ප්‍රත්‍යයවත් පදයක්⁷ සේ විවරණය කළ හැකි නමුදු, එහි ආකෘතික වශයෙන් විද්‍යාමාන වන පද්ම ගණන එකක්ය යන කියමන ඉන් බොරු නොවේ.

1.2.3

'කඩති' යන පදයද ඉහත කී ක්‍රමය අනුවම 'කඩ- ති' යනුවෙන් පදවයව දෙකකට කැඩිය හැකිය. එයින් 'කඩ' යන්න 'කඩයි, කඩව, කඩවූ, කැඩී, කැඩූ, කඩන, කැඩීම්' ආදී පද ගොනුවෙහි පූර්වාචයවය වශයෙන්ද '-ති' යන්න 'කපති, කරති, ගයති, බමති, බලති, ගනිති, බණිති, රකිති' ආදී පද ගොනුවෙහි අන්ත්‍යාවයවය වශයෙන්ද ව්‍යාකරණමය කාර්යසාධකව යෙදෙන බව පෙනෙන හෙයිනි. මෙසේ 'කඩති' යන පදය පද්ම දෙකකින් සමන්විත වූවකි. 'කඩ-' යන පද්මයට, අන්‍යෝන්‍ය සම්පූර්ණ විස්තෘතියෙන් යෙදෙන 'කඩ-', 'කැඩ-' යන උපපදකයන් ඇති බවද ඉහත පද ගොනුවෙහි පෙනේ.

යථෝක්ත විග්‍රහය අනුව 'දැරියෝ||මල්||කඩති' යන පද තුනකින් සමන්විත වාක්‍යය 'දරු-ඉ-ඕ||මල්||කඩ-ති' යනුවෙන් පද්ම හයකට විඛණ්ඩනය කළ හැකි බවත්, භාෂා විග්‍රහයේ ව්‍යාකරණමය තලය (grammatical level) මත එය කුඩාතර කොටස්-වලට කැඩිය නොහැකි හෙයින් එකී පද්ම කුඩාතම ව්‍යාකරණමය ඒකක (smallest grammatical units) වන බවත්, එය තවදුරටත් විඛණ්ඩනය කිරීම අවශ්‍ය නම් එසේ කළ හැක්කේ ශබ්දයෝගවිචාර තලය (phonological level) මත සිට 'වර්ණ' (syllable) හා 'ශබ්ද්ම' (phoneme) යන ඒකකවලට කැඩීමෙන් පමණක් බවත් පැහැදිලි විය යුතුය.

2.1 'පදිම' නිර්වචනය

දැන් අපේ අවධානය 'පදිම' (morpheme) නිර්වචන වෙත යොමු කළ හැකිය. අමෙරිකානු හා යුරෝපීය වාග් විද්‍යාඥයන් 'morpheme' (=පදිම) යන්නට සපයා ඇති නිර්වචන දළ වශයෙන් දෙගොඩකට බෙදිය හැකිය: (1) කේවල ආකෘතික, (2) අර්ථානුබන්ධී වශයෙනි. මෙයින් කේවල ආකෘතික නිර්වචන ගොඩට, භාෂාවේ වාගාලාපයකින් දෙන අර්ථය (meaning) නිර්ණායකයක් වශයෙන් වහල් කොට නොගෙන ශ්‍රවණෝත්ප්‍රියයෙන් (කනින) හෝ දර්ශනෝත්ප්‍රියයෙන් (ඇසින්) ශ්‍රවණය කළ හැකි ආකෘතිය පමණක් සලකා කළ නිර්වචන වැටෙන අතර, තවත් නිර්ණායක සමඟ අර්ථයද නිර්ණායකයක් සේ ගෙන කළ නිර්වචන අර්ථානුබන්ධී නිර්වචන ගොඩට වැටේ.⁸

2.1.1

ඉහළ පෙළේ අමෙරිකානු වාග් විද්‍යාඥයකු වූ ලෙනාර්ඩ් බ්‍රොම්ප්‍රිල්ඩ්ගේ පදිම නිර්වචන ක්‍රමයෙන් අභිසංස්කරණය වූ අයුරු මූලිකම සලකා බැලීම ප්‍රයෝජනවත්ය. ඔහු 1925දී අමෙරිකා වාග් විද්‍යා සංගමයේ (Linguistic Society of America) ශාස්ත්‍රීය වාර්ෂිකාශනය වූ 'Language' සඟරාවේ පළවූ වන කලාපයට සැපයූ ලිපියෙහි ලා පදිම සංකල්පය හඳුන්වා දී ඇත්තේ "යම්කිසි උත්තේජකයන්ට (stimuli) ප්‍රතිචාර (reactions) වශයෙන් හා ඉහත උත්තේජකයන් සමඟ සන්ධානිත වූ කිසියම් ප්‍රතිචාරයන්ට උත්තේජක වශයෙන්ද සමාජ සම්මත වූ කිසියම් වාක් ඔබ්ද සංයුතිය"⁹ යනුවෙනි. එහෙත් ඔහු ඊළඟ වර්ෂයේ එම සඟරාවටම "වාග්විද්‍යාව සඳහා සිද්ධාන්ත මාලාවක්"¹⁰ සපයමින් ඉදිරිපත් කළ නිර්වචනයෙහි අර්ථයටද තැනක් ලැබී ඇත. "අවම රූපයක් පදිමයකි; එහි අර්ථය අර්ථමයකි.¹¹ එහෙයින් පදිමයක් යනු නැවත කුඩාතර (අර්ථවත්) රූපවලට විග්‍රහ කළ නොහැකි පුන පුනා යෙදෙන සුලු (අර්ථවත්) රූපයකි."¹² 1933දී Language නමින් ඔහු පළ කරවූ සුප්‍රකට ග්‍රන්ථයෙහි¹³ ලා ඔහු පදිමය හැඳින්වූයේ "වෙනත් රූපයක් සමඟ අවයවීය වූ ඔබ්ද-අර්ථ විෂයක සමානතාවක් නොදරන වාග් රූපය සරල රූපයක් (simple form) හෙවත් පදිමයක් වේ."¹⁴ යනුවෙනි.

පදිම නිර්වචනය හා විග්‍රහය සඳහා නිර්ණායකයක් වශයෙන් අර්ථය යොදා ගැනීමට විරුද්ධ වුවත් අතරෙහි සෙලිග් එස්. හැරිස්ට ලැබෙන්නේ මුල් තැනකි.¹⁵ "වාගාලාපයක යෙදෙන ස්වාධීන වූ ආන්වයික ඔබ්දිම සංයුතිය පදිම බණ්ඩ"¹⁶ සේ සලකන ඔහු "විශේෂිත ප්‍රකරණයන්හි යෙදෙන, තවත් එබඳු විශේෂිත ඒකකයන්ට සාපේක්ෂව ඔබ්දිමයන්ගේ ස්වරූපයෙන් හඳුනා ගත හැකි ඒකක 'පදිම'" සේ නිර්වචන කිරීම සුදුසු බව කියයි.¹⁷ එහෙත් මෙම ක්‍රමය සමකාලීන වාග් විද්‍යාඥයන්ගේ විවේචනයට ලක් වූ සැටි 'භාෂාවෙහි බණ්ඩයන්ගේ විස්තෘතිය මත පමණක් 'ඔබ්දිම' හෝ 'පදිම' හෝ නිශ්චය කරන්නට යෑම ප්‍රායෝගික නොවන බවත් න්‍යායික වශයෙන් 'දුබල බවත්' පවසන දිදෙර්විසන් ආදීන්ගේ කියමන්වලින් හෙළි වේ.¹⁸ මුලදී හැරිස්ද බ්‍රොම්ප්‍රිල්ඩ්ගේ ප්‍රතිශෝධිත නිර්වචනය අනුව යමින්, "වඩා කුඩා අර්ථවත් ආන්වයික ඔබ්දිම සංයුතියවලින් නොසෑදුණු අර්ථ සහිත ආන්වයික ඔබ්දිම සංයුතිය පදිමය" වශයෙන් නිර්වචනය කර ඇති බව¹⁹ මෙහිදී සිහිපත් කළ යුතුය.

අර්ථය නිර්ණායකයක් සේ නොගෙන ඔබ්දයෝගාත්මක වූ ආකෘතික වෛශේෂිකත්වයන්, ප්‍රකරණාත්මක විස්තෘතියන් නිර්ණායක වශයෙන් ගෙන පදිමය නිර්වචනය කළ අයෙකි ආර්. එස්. වෙල්ස්.²⁰ පදිමයට නිර්වචන සැපයීම සම්බන්ධයෙන් 'Word' සඟරාවට ලිපියක් සපයන ඩී. එල්. බොලින්ගර්ද අර්ථය ව්‍යාකරණ නිර්ණායකයක් සේ ගැනීමෙන් වළකින්නෙකි.²¹

ජෝර්ජ් එල්. ටරේගර් “පදිම නම් භාෂාවෙහි පුනපුනා යෙදෙන ශබ්දිම එකකින් හෝ කීපයකින් රටාමුඛව නිමැවුණා වූද, ව්‍යාකරණමය විග්‍රහයේ මූලික ඒකක වූද අවයව” වන බව කියයි.²² එහෙත් ඔහු බර්නාර්ඩ් බ්ලොක් සමඟ එක්ව 1942දී භාෂා විග්‍රහය සම්බන්ධයෙන් පළ කළ සංක්ෂිප්ත ග්‍රන්ථයෙහි ලා පදිමය හඳුන්වා දී ඇත්තේ “අර්ථවත් කුඩාතර කොටස්වලට තවදුරටත් කැඩීය නොහැකි බද්ධ වූ හෝ අබද්ධ වූ හෝ ඕනෑම රූපයක්” යනුවෙන් බව සැලකිය යුතුය.²³ බ්ලොක් සහ ම්‍රෙගර් මෙහිදී බ්ලූම්ෆීල්ඩ්ගේ වර්ග පදිම නිර්වචනය අනුගමනය කොට ඇති බව පෙනේ.

ඉයුජින් ඒ. නයිද් අර්ථයද නිර්ණායකයක් වශයෙන් ගෙන පදිමයට නිර්වචන ඉදිරිපත් කළ තවත් අයෙකි. “පද හෝ පද කොටස් හෝ සංස්ථිත විය හැකි අර්ථවත් අවම ඒකක පදිම” වන බව හේ පවසයි.²⁴

කෙන්ත එල්. සයික්ගේ පදිම නිර්වචනය දෙපියවරකින් යුක්ත වන අතර, ඒ දෙකේම අර්ථයද නිර්ණායකයක් වෙයි. ඔහු පළමුව “පදිමය භාෂා විග්‍රහය පිළිබඳ වූ කුඩාතම අර්ථවත් ඒකකය”²⁵ යනුවෙන් නිර්වචනය කොට, දෙවනුව “අර්ථවත් අවම ඒකකයන් සමඟ සාදාශ්‍රයෙන් එලඹ ගත් ඒකකයක් හෝ විවිධ අර්ථවත් පදිමයන් වෙන් කිරීමෙන් පසු ‘සාදාශ්‍ර පදිම’ (analogous morphemes) සේ සැලකිය හැකි කුඩා අවශිෂ්ටයක් (a small residue) හෝ පදිම වන බව” කියයි.²⁶

ජෝන් බී. කැරොල්ගේ පදිම නිර්වචනයෙහිද අර්ථය නිර්ණායකයක් වෙයි: “ව්‍යාකරණාර්ථයක් හෝ කෝණාර්ථයක් සහිත වූ සංස්ථිතියෙහි කුඩාතම ඒකක වශයෙන් ශබ්දිමවලින් සංරචිත වූ ඒකක පදිම” නම්.²⁷

එච්. ඒ. ග්ලීසන්ද අර්ථය පදිම නිර්ණායකයක් සේ ගනී. “පදිමයක් යනු විස්තෘතිය හා අර්ථය පිළිබඳ වූ, සාමාන්‍යයෙන් පැහැදිලි ලෙස නිශ්චය කොට දැක්විය හැකි කිසියම් නිර්ණායකයන්ට අනුරූප වන්නා වූ, උපපදක එකක හෝ වැඩි ගණනක ගොනුවකි.”²⁸ තවත් තැනක ඔහු පදිමය හඳුන්වන්නේ “භාෂා සංස්ථිතියෙහි කුඩාතම අර්ථවත් ඒකකය” යනුවෙනි.²⁹ ග්ලීසන් මෙහි අර්ථයන්තෙන් අදහස් කරන්නේ ප්‍රකාශන පද්ධතියෙහි (expression system) ප්‍රස්තුත කොටසත් අන්තර්ගත පද්ධතියෙහි (content system) අදාළ කොටසත් යන දෙක අතර ඇති සම්බන්ධතාව නියෝජනය කිරීමය. මේ අනුව ඔහු පදිමය ප්‍රකාශන පද්ධතියෙහි කුඩාතම ඒකකය³⁰ යනුවෙන්ද හඳුන්වා දී ඇත.

රෝමන් යාකොබ්සන් හා එච්. හල “පදිම භාෂා විග්‍රහයේදී ලැබෙන සැබෑ අරුතකින් යුත් වර්ග සංස්ථානාවයව (ultimate constituents) වූ භාෂණ ඒකක” වශයෙන් හඳුන්වා ඇත.³¹

ජෝසප් එච්. ග්‍රින්බර්ග් භාවාත්මක අභාවාත්මක නිර්වචන දෙකක් දෙයි. භාවාත්මක නිර්වචන වශයෙන් ‘පදිමය අර්ථයක් සහිත වූ අවම ආන්වයික ශබ්දිම සංයුතියයි’, අභාවාත්මක නිර්වචන වශයෙන් එය ‘වෙනත් එබඳු සංයුතීන්ට ශබ්දමය—අර්ථමය සමානතාවක් නොදක්වන කුඩාතම ආන්වයික ශබ්දිම සංයුතියයි.’³²

චාර්ල්ස් එස්. හොකට් පදිමයට කීප අයුරකින් නිර්වචන සැපයුවෙකි. ඔහුගේ කෙටිම නිර්වචනය අනුව, “පදිම නම් භාෂාවෙහි වාගාලාපයන්ගේ වෙන් වෙන් අවයව වශයෙන් අර්ථවත් වූ කුඩාතම ඒකක”යි³³. ශබ්දිම විකල්ප රූප සම්බන්ධයෙන් හැරිස්

කළ විවරණයක³⁴ ආ නිර්ණායකවල ප්‍රතිශෝධනයක් භාෂාවේ පහත දක්වන ක්‍රියා-වචනයට ඇතුළත් වෙයි: “පදක දෙකක් හෝ වැඩි ගණනක් (අ) එකම අර්ථ පළ කරන්නේ නම්, (ආ) පරස්පර ප්‍රතිරෝධී විස්තෘතියෙන් තොරව (in non-contrastive distribution) යෙදේ නම් හා (ඇ) පරිසර සංයුක්තය කිසියම් එක් විකල්ප රූපයක පරිසරයන්ට වඩා විශාල නොවේ නම් එක් පදිමයක් සේ ගොනු කෙරේ.”³⁵

සිමියෝන් පොටර් පදිමය හඳුන්වන්නේ ‘භාෂණයෙහි කුඩාතම වූත් අර්ථවත් වූත් බද්ධ වූ හෝ අබද්ධ වූ ඒකකයක්’ යනුවෙනි.³⁶

ආන්ද්‍ර මාර්ටින් පදිමය සඳහා ‘morpheme’ යන්නට වඩා ‘moneme’ යන්න සුදුසුයයි යෝජනා කරන අතර, ‘කිසියම් අර්ථයක් සහිත වූ කුඩාතම භාෂණ ඒකක’ වශයෙන් එය හඳුන්වා දෙයි. තවද සොයුස්යෝගේ පාරිභාෂිකයන් අනුව³⁷ ‘සංඥාපක’ (significant) ‘සංඥිත’ (signifie) යන දෙමුහුණු සහිත අවම ‘සංඥ’ (signe) නම් ඒ වන බවත් පවසයි.³⁸

ඩේවිඩ් ක්‍රිස්ටල් “පදිමය ව්‍යාකරණමය විග්‍රහයේ කුඩාතම ඒකකය” වශයෙන් අර්ථය නිර්ණායකයක් වශයෙන් නොගන්නා කෙටි නිර්වචනයක්³⁹ ආරම්භක වශයෙන් ඉදිරිපත් කරන නමුත්, නිර්වචන ගැටලු කීපයක් සාකච්ඡාවට ලක් කිරීමෙන් පසුව අර්ථයද නිර්ණායකයක් වශයෙන් ගෙන මෙසේ නිර්වචන සපයයි.” පදිමයක් යනු භාෂාවෙහි වෙනත් සියලු පදිමයන්ගේ අර්ථයෙන් අන්‍යතර වූ අර්ථයක් සහිත කුඩාතම භාෂා බණ්ඩයයි.”⁴⁰

රොනල්ඩ් එච්. ලැන්ගකර් පදිමය හඳුන්වා දෙන්නේ “වාක්‍යය, සංස්ථිතික වශයෙන් වැදගත් වන විවිධ ප්‍රමාණයේ ආන්වයික සංයුතීන්ට බණ්ඩනය කළ හැකි වන අතර, පදිමය ඒ අතරින් නිරන්තර අර්ථමය වටිනාකමක් ඇති කුඩාතම ඒකක වේ” යනුවෙනි.⁴¹

අර්ථවිචාරය (semantics) වාග්විද්‍යාවෙහි ප්‍රස්තරයක් විය යුතු බව වාග්-විද්‍යාඥයන්ගේ සාමාන්‍ය පිළිගැනීමට ලක්වීමෙන් පසුවද, සමහර වාග්විද්‍යාඥයෝ ‘අර්ථය’ ව්‍යාකරණාංග පිළිබඳ නිර්ණායකයක් වශයෙන් ගැනීමට මැලි වූහ. මේ සම්බන්ධව, තෝම් වොම්ස්කි මෙසේ කියයි. “අර්ථවිචාරමය කල්පිතයන්ගෙන් ව්‍යාකරණයට ප්‍රයෝජනයක් නැතැයි යන්න ඔප්පු කළ නොහැකිය. ...එහෙත් එබඳු යෝජනා පිළිබඳව කළ පරීක්ෂණයන්ගෙන් ස්ථිර ලෙස නිගමනය වී ඇත්තේ ව්‍යාකරණ න්‍යාය ගොඩනැගීම සඳහා ශක්තිමත්ද ප්‍රජනකද වූ අන්තිවාරමක් දැමීම කළ හැක්කේ හුදු ආකෘතික පදනමක් මත පමණක් බවයි.”⁴² “ආකෘතික වූ ව්‍යාකරණමය විග්‍රහයෙහි ලැබෙන සංස්ථිතීන් හා අවයවයන් (ඒකකයන්)ද අර්ථවිචාරමය කායය සාධනයන්ද අතරෙහි කැපී පෙනෙන සමානතා ඇති බව දැක ගැනීමට අප අන්ධ නොවිය යුතුය. ...මේ සමානතා අතර ඇති අසම්පූර්ණ (අවිනිශ්චිත) බවම අර්ථය ව්‍යාකරණ විග්‍රහය සඳහා පදනමක් වශයෙන් නිෂ්ප්‍රයෝජන වූවක් කරයි.”⁴³

වාක්‍යයක අර්ථය, එහි මූලික අවයවද, ඒවායේ සංසටතාවන්ගේ ස්වරූපයද පිළිබඳ අර්ථය මත රඳා පවත්නා බවට ජේ. ජේ. කැට්ස් හා ජේ. ඒ. ට්‍රිපාඩර් කරන ප්‍රකාශයට⁴⁴ පිළිතුරු වශයෙන් වොම්ස්කි කියන්නේ එම ප්‍රකාශය සැබෑ වුවත් අර්ථවිචාරණය සම්බන්ධයෙන් පෘෂ්ට (මතුපිට) සංස්ථිතිය (surface structure) මගින් සැපයෙන සංසටතා ස්වරූපය කොහෙත්ම වැදගත් නොවන බවත්, හුදෙක් අනාකෘතික වූ ආභ්‍යන්තරික සංස්ථිතිය (deep structure) මගින් සැපයෙන ව්‍යාකරණ සම්බන්ධතාවම වාක්‍යයක අර්ථ නිශ්චය කිරීමෙහි ලා වැදගත් වන බවත්ය.⁴⁵

ව්‍යාකරණාංග විවරණයෙහි ලා නිර්ණායකයක් වශයෙන් අර්ථයට අයත් විය යුතු නැත පිළිබඳව වොම්ස්කිගේ මෙම ආකල්පය සමහර සමකාලීන වාග්විද්‍යාඥයන්ගේ පදිම විවරණයන්හිද පිළිබිඹු වේ. ඒ. කුන්සුදස්ගේ නිර්වචනයට අනුව “පදිමය වාක්‍ය වින්‍යාසය මගින් ව්‍යවස්ථිත කෙරෙන සන්දර්භයක් ඇත්තා වූද, වාගාලාපයක භෞතික රූපය ප්‍රකට කිරීමට උපයෝගී වන තදුද්භව ආන්වයික සංයුතීන් ඇත්තා වූද ව්‍යාකරණමය ඒකකය”යි.⁴⁶

ආර්. එච්. රොබින්ස් පදිම ‘කුඩාතම ව්‍යාකරණමය ඒකක’ වශයෙන් පළමුව සැකෙවින් හඳුන්වයි.⁴⁷ ඉක්බිති හේ කිසියම් බසක පදිම නිශ්චය කළ යුතු ආකාරය මෙසේ විස්තර කරයි. “(කිසියම්) බසෙක පදිමයන්ගේ ස්ථාපනය හා සීමාවනිර්ණය කරනු ලබන්නේ පද රූපයන් ඔවුනොවුන් හා සංසන්දනය කොට ඒ පද සිද්ධියට මුල් වූ පුනපුනා යෙදෙන කොටස් කවරේද යන්නත්, හැම පදයක්ම පදිම එකකට හෝ වැඩි ගණනකට විග්‍රහ කළ හැකිද යන්නත් සැලකිල්ලට ගැනීමෙනි.”⁴⁸

පදිමය පිළිබඳ නිර්වචනයක් දීමේදී එය පදකයෝග විචාරමය (morphological) නැතහොත් ව්‍යාකරණමය (grammatical) අවම ඒකකය වශයෙන් හැඳින්වීම මෑත කාලපරිච්ඡේදයට අයත් තවත් වාග් විද්‍යාඥයන් විසින්ද කර ඇත. බ්‍රූම්ෆිලිට්ට්ගේ පටන් ඉදිරිපත්ව ඇති පදිම නිර්වචන සමහරක් විවේචනයට ලක් කරන ජර්මන් පාමර් පදිමය හඳුන්වන්නේ ‘ව්‍යාකරණයේ මූලික ඒකකය’ යනුවෙනි⁴⁹ ඔහුගේ මතය අනුව, “පදිමය ‘නිරන්තර ශබ්දමය අර්ථමය අන්‍යාත්‍යාවෙන් යුත් ඒකකයක්’ වශයෙන් ගැනීම සාකලයයන් ගැලපෙන්නේ සංශ්ලේෂාත්මක භාෂාවන්ට (agglutnative languages) පමණකි.”⁵⁰

පී. එච්. මැතිවිස්ගේ විවරණයට අනුව “පදකයෝග විචාරයේ ඒකක (units of morphology) නම් පුනපුනා යෙදෙන (භාෂණ) බණ්ඩයන්ට අනුරූප වූ ප්‍රඥප්තිමාත්‍ර ව්‍යාකරණමය සංසටක (abstract grammatical constructs)යි. මෙම ඒකක වාග්වේදී ලොව පුරාම වාගේ පදිම නමින් ප්‍රසිද්ධය.”⁵¹

ඉහත දැක්වූ පරිදි ඩේවිඩ් ක්‍රිස්ටල්ද පදකයෝග විචාරය පිළිබඳ ඔහුගේ සාකච්ඡාව අරඹන්නේ “‘පදිමය’ නම් ව්‍යාකරණමය විග්‍රහයේ කුඩාතම ඒකකයයි.” යන කෙටි නිර්වචනයෙනි.⁵²

2.1.2

බොහෝ වාග්විද්‍යාඥයන් යොදා ගත් ‘අර්ථවත්’ යන විශේෂණය මග හරිමින් පදිමය පදකයෝග විචාරයේ, නැතහොත් ව්‍යාකරණයේ මූලික (අවම) ඒකකය වශයෙන් කෙරෙන හැඳින්වීමෙන් එහි ස්වරූපය පිළිබඳ හැනීමක් ඇති කර ගත හැක්කේ භාෂා විග්‍රහයේ ප්‍රස්තර (තල) හා ඒ ඒ ප්‍රස්තරයෙහි ලා උපයුක්ත වන මූලික ඒකක පිළිබඳවත් මෙහි අභිප්‍රේත ව්‍යාකරණය කුමක්ද යන්න පිළිබඳවත්⁵³ දැනුමක් ඇතහොත් පමණි. අර්ථවිචාරයද වාග්විද්‍යා ක්ෂේත්‍රයට අයත් ප්‍රස්තරයක් සේ පිළිගැනීමෙන් පසු භාෂා විග්‍රහයේ ප්‍රස්තර සංඛ්‍යාව හතරකැයි සාමාන්‍යයෙන් සලකනු ලැබේ: (1) ශබ්දයෝග විචාරය (phonology), (2) පදකයෝග විචාරය (morphology), (3) වාක්‍ය විචාරය (syntax), (4) අර්ථ විචාරය (semantics) යනුවෙනි.⁵⁴ මෙසේ කරන්නේ ශබ්ද විචාරය (phonetics)ද ශබ්දයෝග විචාරයට අන්තර්ගත කිරීමෙනි. මෙයින් ශබ්දයෝග විචාරයෙහි ලා ශබ්දිම (phoneme), වර්ණ (syllable) යන ඒකක ලැබෙන අතර ඉන් කුඩාතම

(අවම) ඒකකය ශබ්දිමය වෙයි. පදිමය පදකයෝග විචාරයෙහි හෙවත් පදසිද්ධියෙහි කුඩාතම (අවම) ඒකකයයි. පදිමය ව්‍යාකරණමය අවම ඒකකය සෙයින්ද සලකනු ලැබේ; 'ව්‍යාකරණ' යන්නට සාමාන්‍යයෙන් පදකයෝග විචාරයන් වාක්‍ය විචාරයන් යන ප්‍රස්තර දෙකම අයත් වන හෙයිනි.⁵⁵ ශබ්දයෝග විචාරයන් අර්ථවිචාරයන් යන දෙක භාෂා විග්‍රහයට අයත් වුවද ව්‍යාකරණයට අයත් සේ නොසලකනු ලැබේ. පැරණි භාරතීය ශබ්දිකයෝ ශබ්දයෝග විචාරය ව්‍යාකරණයට ඇතුළත් කළද; ශබ්ද විචාරය (phonetics) 'ශික්ෂා' යටතේ වෙනම ශික්ෂණයක් සේ සැලකූහ. දැනුණු කලාතුරෙකින් ශබ්දයෝග විචාරය ව්‍යාකරණයෙහිම ලා සලකන අවස්ථා ඇතත්⁵⁶ මෙම සාකච්ඡාවේදී එය ව්‍යාකරණයෙන් පරිබාහිර සේ සැලකේ.

2.1.3

'පදය' (word) ඒකකයක් වශයෙන් ලැබෙන භාෂාවල⁵⁷ පදකයෝග විචාරයෙහි උපරිම ඒකකය එය වන අතර, 'පදිමය' අවම ඒකකය වෙයි. වාක්‍යය (sentence) වාක්‍ය විචාරයෙහි උපරිම ඒකකය වන අතර එහිදී අවම ඒකකය වන්නේ පදිමයයි. පදයද එහි වැදගත් ඒකකයක් වන නමුත් අවම ඒකකය හෝ සියලු භාෂාවලට පොදු ඒකකයක් හෝ නොවේ. ශ්‍රීන්දන්ත ඇස්කීමෝ වැනි ඇතැම් භාෂා සම්බන්ධයෙන් පදය ඒකකයක් සේ නොසැලකිය හැකි බැවිනි. උපවාක්‍ය (clause), වාක්‍යාංශ (phrase) හා පද (word) වාක්‍ය විචාරයෙහි අතුරු ඒකක සේ සැලකේ. පදිමය මේ අනුව වීන වැනි අනවයව (inorganic) භාෂාද ඇතුළු භාෂා සමස්තයටම පොදු වූ ඒකකයක් වන අතර, ව්‍යාකරණයෙහි අනුප්‍රස්තර වූ පදකයෝග විචාරයන් වාක්‍ය විචාරයන් යන දෙකේම මූලික හෙවත් අවම ඒකකය සේ ගත හැකිය.

2.2 පදිම නිර්ණායක :

ඉහත ගෙනහැර දැක්වූ පදිම නිර්වචන පිරික්සා බැලීමේදී වාග්විද්‍යාඥයන් හැම දෙනා එකඟ වන නිර්ණායක කවරේද, මතභේද සහිත නිර්ණායක කවරේද යන්න අවබෝධ කර ගැනීම අපට අපහසු නොවේ.⁵⁸

I පදිමය,-ඇත්ත වශයෙන් නම් පදිමයක සාමාජික වූ පදකය-, ආකෘතික (formal) නොහොත් භෞතික (physical) ඒකකයකි. අර්ථිමය (sememe) මෙන් අභෞතික නොහොත් කාල්පනික (notional) ඒකකයක් නොවේ. ඉහත නිදසුන (1) බලන්න. එම වාගාලාපයෙහි එන පදිම සයම මේ ලක්ෂණයෙන් යමන්විතය.

II පදිමය ආකෘතික භාෂා විග්‍රහයේ ප්‍රස්තර අතුරින් පදකයෝග විචාරයෙහි මෙන්ම, පදකයෝග විචාර වාක්‍ය විචාර යන ප්‍රස්තර දෙකම ඇතුළත් ව්‍යාකරණයෙහි මූලික ඒකකයද කුඩාතම ඒකකයද වෙයි. ඉහත නිදසුනෙහි 'දුරියෝ' විග්‍රහය බලන්න.

III පදිමය වඩා කුඩා ඒකකයක් වූ,-එසේම, භාෂා විග්‍රහයෙහි කුඩාතම ඒකකය වූ,- ශබ්දිමයන් කීපයක ආන්වයික (=අනුපූර්වව යෙදෙන) සංයුතියකි (sequence). සමහර විටෙක එය එක් ශබ්දිමයකින් වුවද සමන්විත විය හැකිය. ඉහත නිදසුනෙහි 'දරු' යන පදිමය 'ද-අ-ර-උ' යන ශබ්දිම හතරේ ආන්වයික සංයුතියකි. මෙම විශේෂිත පරිසරයෙහි යෙදුණු 'දර්' යන උපපදකය 'ද-ඇ-ර්' යන ශබ්දිම තුනෙහි ආන්වයික සංයුතියකි. එම නිදසුනෙහි 'ඉ', 'ඕ' යන පදිමවල ඇත්තේ ශබ්දිම එක බැවිනි. 'මල්' යන පදිමයෙහි 'ම-අ-ල්' යනුවෙන් ශබ්දිම තුනකි. 'කඩ' යන්නෙහි 'ක්-අ-ඩ-අ' යනුවෙන් ශබ්දිම හතරකි. 'ති' යන පදිමයෙහි 'ත්-ඉ' යනුවෙන් ශබ්දිම දෙකකි.

IV සාමාන්‍ය පදක (morphs) කීපයක් නියෝජනය කරන පදිමයක එක් උපපදකයක් (allomorph) පමණක්, එක් අවස්ථාවක/එක් පරිසරයක යෙදේ. ඉහත නිදසුනෙහි, 'දරු' යන පදිමයේ 'දරු/දර්' යන උපපදක අතුරින් 'දර්' යන්න යෙදී ඇත්තේ පරිසර පාලිතව අන්‍යෝන්‍ය සම්පූර්ණ විස්තෘතියෙනි. ඇතැම් පදිම යථාකාම විස්තෘතියෙන් යෙදෙන උපපදකවලින්ද සමන්විත වේ. වලසා (<වලස්-ආ), වලහා (<වලත්-ආ), වැලසිනි (<වැලස්-ඉනි), වැලහිනි (<වැලත්-ඉනි) යන රූපවල වලස්/වලත් දෙකක් වැලස්/වැලත් දෙකක් යථාකාමයෙන් යෙදෙන අතර වලස්/වැලස් දෙකක් වලත්/වැලත් දෙකක් අන්‍යෝන්‍ය සම්පූර්ණව යෙදේ (මෙහිදු අභිග්‍රැහිය 'දර්' යන්නෙහි මෙනි).

V පදිමයක් 'බද්ධ' හෝ 'අබද්ධ' විය හැකිය.⁵⁹ බද්ධ පදිම (bound morpheme /form) නම් පදයක අවයවයක්/සර්ගකයක් (affix) වශයෙන් තවත් පදිමයක් සමඟ බැඳී මිස, වාගාලාපයක් හෝ පදයක් හෝ වශයෙන් ස්වාධීනව හෙවත් නිදහස්ව භාෂාවෙහි නොයෙදෙන පදිමයි. ඉහත දැක්වූ නිදසුනෙහි ආ 'දර්'යෝ', යන පදයෙහි '-ඉ-', '-ඕ' යන පදිම, ('අනුසර්ගක' හෙවත් 'ප්‍රත්‍යය' ගණයට අයත්) එබඳු බද්ධ පදිමයි. ඒවාට කිසිදු විටෙක, භාෂා ප්‍රයෝගයෙහි කිසිදු ප්‍රකරණයක තනිව යෙදීමේ හැකියාවක් නැත. 'කඩනි' යන්නෙහි '-නි' යන ප්‍රත්‍යය පදිමයද එබඳු බද්ධ පදිමයකි. ස්වාධීන පදයක් වශයෙන් තනිව යෙදී ඇති පදිමයක් වූ 'මල්' යන්න අබද්ධ පදිමයකි (free morpheme/form). ඉහත නිදසුනෙහි බද්ධව යෙදුණු 'දරු', 'කඩ' යන පදිම-වලට භාෂා ප්‍රයෝගයෙහි පද වශයෙන් තනිව යෙදීමේ ශක්තියද ඇති හෙයින් ඒවා අබද්ධ පදිම ලෙස සැලකේ.

භාෂාවෙහි,— විශේෂයෙන් භාෂණයෙහි—, යෙදෙන අතිබන්ධීය (supra segmental) පදිමද බද්ධ පදිම විශේෂයක් වශයෙන් සැලකිය හැක්කකි. වාගාලාපවල යෙදෙන 'නාදනනු' (intonations), පද අවධාරණය කෙරෙන 'ස්වරිත' (accents) ආදිය අතිබන්ධීය පදිම වේ. 'ඔබ දැන් ගෙදර යනවාද' යන්න වෙනුවට යෙදෙන 'ඔබ දැන් ගෙදර යනවා?' යන්න වැනි ප්‍රශ්නාර්ථ සුවක පදයකින් හෝ බන්ධීය පදිමයකින් තොර ප්‍රශ්න වාක්‍ය/වාගාලාපවල අනිවාර්ය සේ යෙදිය යුතු ආරෝහ නාදනනුව එබඳු අතිබන්ධීය පදිමයකි. එය වාගාලාපයක් හෝ පදයක් සමඟ බද්ධවීම විනා තනිව නොයෙදෙන හෙයින් බද්ධ පදිමයක් ද වෙයි. එය අතිබන්ධීය නම් වන්නේ වෙනත් පදිම මෙන් කාලමානානුරූපී ශබ්ද බන්ධිවලට විබන්ධනය නොකළ හැකි හෙයිනි. මෙහිදී මතු වන ප්‍රශ්නයක් නම්, 'ශබ්දිම සංයුති' යන නිර්ණායකයට ඒ ගැලපෙන්නේ කෙසේද යන්නයි. ඒ ඒ බසෙහි වෛශේෂිකව යෙදෙන නාදනනු, ස්වරිත ආදී අති-බන්ධීය උච්චාරණ විශේෂයන්ද ශබ්දිම වශයෙන් ගත් කල්හි⁶⁰ එම ප්‍රශ්නයට විසඳුමක් ලැබේ.

VI පදිමය අර්ථවත්ද විය යුතුය යන්න වාග්විද්‍යාඥයන් වැඩි දෙනෙකු නිර්ණායකයක් වශයෙන් පිළිගෙන ඇත. එම අර්ථය කෝෂාර්ථයක් (lexical meaning) හෝ, ව්‍යාකරණාර්ථයක් (grammatical meaning) හෝ විය හැකිය. 'දර්'යෝ' (දරු-ඉ-ඕ) යන පදයෙහි අන්තර්ගත 'දරු' යන්නෙහි ඇත්තේ කෝෂාර්ථයකි. '-ඉ' යන්නෙන් දෙන ස්ත්‍රී වාචිත්වය ව්‍යාකරණාර්ථයකි. '-ඕ' යන්නෙන් දෙන උක්තාර්ථ-බන්ධාර්ථ ව්‍යාකරණාර්ථයයි. 'මල්' යන්නෙහි මුඛ්‍යාර්ථයද එහි කෝෂාර්ථයයි. 'කඩනි' යන පදයේ 'කඩ-' යන්නෙන් කෝෂාර්ථයක්ද '-නි' යන්නෙන් නිෂ්ඨාර්ථ-බන්ධාර්ථ-අන්‍යාපුරුෂාර්ථ යන ව්‍යාකරණාර්ථද ලැබේ. වාක්‍යයෙක ව්‍යාකරණාර්ථ ලැබෙන්නේ පදිම මගින් පමණක් නොවේ. පදසම්බන්ධතාව මගින්ද ව්‍යාකරණාර්ථ ලැබෙන බව සැලකිය යුතුය. එසේම, කෝෂාර්ථයක් හෝ ව්‍යාකරණාර්ථයක් ප්‍රකටව නොපෙනෙන්නේ

කිසියම් ව්‍යාකරණමය කාර්යයක් පමණක් ඉටු කරන විකරණ ප්‍රත්‍යය වැනි පදිම විශේෂඳ ඇතැම් භාෂාවල ඇත. අර්ථවත් බවද පදිම නිර්ණායකයක් වශයෙන් පිළිගන්නා විට, යථෝක්තාකාර වූ ව්‍යාකරණමය කාර්යද ව්‍යාකරණාර්ථ යටතේ ගත යුතු වෙයි.

තවත් අයුරකින් බලන විට, ඉහත නිදසුනෙහි අන්තර්ගත වූ පදිම හයෙන් තුනක්,— එනම්, දරු, මල්, කඩ යන තුන—, සාම්ප්‍රදායික නයින් ‘ප්‍රකෘති’ පදිම නමින් හැඳින්විය හැකිය. එයිනුදු, දරු, මල් යන දෙක ‘නාම ප්‍රකෘති’ හෙවත් ‘ශබ්ද ප්‍රකෘති’ වන අතර ‘කඩ’ යන්න ‘ක්‍රියා ප්‍රකෘති’ හෙවත් ‘ධාතු ප්‍රකෘති’ වෙයි. ‘-ඉ’, ‘-ඕ’, ‘-ති’ යන තුන ‘ප්‍රත්‍යය’ හෙවත් ‘අනුසර්ගක’ පදිමයි. එයිනුදු නාම ප්‍රකෘතිය වර්තැගීම සඳහා යෙදුණු ‘-ඕ’ පදිමයන්, ධාතු ප්‍රකෘතිය වර්තැගීම සඳහා යෙදුණු ‘-ති’ පදිමයන්, ‘විභක්ති ප්‍රත්‍යය’ වන අතර, ‘දරු’ යන නාම ප්‍රකෘතියෙන් තවත් නාම ප්‍රකෘතියක් ජනනය කිරීම සඳහා උපයුක්ත වූ ‘-ඉ’ ප්‍රත්‍යය ජනක ප්‍රත්‍යයක් වෙයි. සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණයෙහි ‘ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යය’ නමින් හැඳින්වෙන මෙය තද්ධිත ප්‍රඥාපයක් සේ සැලකිය යුත්තකි.

VII පදිමයකට අයත් ආදේශක (morphemic alternants) හෙවත් උපපදක (allomorphs) කීපයක් ඇති කල්හි ඒවා හැඳින් ගැනීම සඳහා ඒ එක එකක් අතර ඇති ශබ්දමය අර්ථමය සමානතාව නිර්ණායකයක් සේ යොදා ගත හැකිය. උප-කල්පිත පදිමය අදළ වර්තැගීම් (=යෝග්‍යකරණ) පදගොනුවෙහි හෝ ප්‍රභව පදගොනුවෙහි හෝ හෙළා බැලීමේදී මේ සම්බන්ධතාව පහසුවෙන් හැඳින් ගත හැකි වේ. ‘කඩයි’, කඩති, කඩන, කැඩී, කැඩු, කැඩීම, ආදී පදගොනුව මගින් ‘කඩ/කැඩ’ යන උපපදක දෙක අතර ඇති ශබ්දමය (=ආකෘතික) සමානතාව පැහැදිලි වන්නාක් මෙනි. එහෙත් මෙම උපපදකයන් අතරෙහි ඇති අර්ථමය සමානතාව හෝ අනන්‍යතාව හරිහැටි ප්‍රත්‍යක්ෂ වන්නේ එම බස කතා කරන්නකුට පමණි. දත්තදායකයකු (informant) මගින් දත්තයන් ලබා ගෙන අමුතු බසක් හදාරන්නකුට, මෙහි දී නිර්ණායකයක් වශයෙන් අර්ථය කෙතෙක් දුරට ප්‍රයෝජනවත් වේද යන්න සැක සහිතය. මෙයද අර්ථය නිර්ණායකයක් වශයෙන් ගැනීමට ඇතැම් වාග්විද්‍යාඥයන් මැලි වීමෙහි එක් හේතුවක් විය.

3.0 සිංහලයේ පදිම හා පදිම වර්ග විමර්ශනය :

මෙතෙක් අප කළ නිර්ණායක විමර්ශනයෙහිදී ඉහත නිදසුනෙහි අන්තර්ගත පදිම විවිධ වර්ගවලට අයත් වන ආකාරයද සලකා බලන ලදී. එයට අමතරව සිංහලයෙහි යෙදෙන වෙනත් පදිම වර්ග මොනවාද යන්න මිලඟට අප විසින් සොයා බැලිය යුතුය. සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණයෙහි නිපාත, උපසර්ග, සමාස, තද්ධිත, කාදන්ත වැනි විවිධ පාරිභාෂිකයන් යටතේ දැක්වෙන රූප ප්‍රභේද සියල්ලක් අන්තර්ගත වන පරිදි සපයා ගත් කෙටි වැකි කිහිපයක් නියැදි වශයෙන් යොදා ගැනීම අපේ පර්යේෂණයේ සංක්ෂිප්තතාවට, සම්පූර්ණතාවට, හා පහසු බවටත් හේතු වනු ඇත.⁶¹ මේ අනුව අපි,

“දැරියෝ දැන් මල් කඩති” (2) යන වැකිය විමසා බලමු.

3.1

කලින් විග්‍රහයට බඳුන් කළ වැකියෙහිම විස්තාරණයක් වන මෙහි ඇති එකම අමුතු වචනය ‘දැන්’ යන්නයි. සිංහලයෙහි නොවර්තැගෙන (=අව්‍යය)පදයක් වූ මෙහි ඇත්තේ එක් පදිමයක් පමණකි. ‘නිපාත’ නමින් හැඳින්වෙන මෙය ස්වාධීන පදයක් වශයෙන් මෙන්ම වාග්‍යාලාපයක් වශයෙන්ද භාෂාවෙහි යෙදෙන්නකි. නිපාතයන් අතුරෙහි

කෝණාර්ථ ප්‍රධාන නිපාත ගණයක් ඇති අතර, 'දැන්' අයත් වන්නේ එම ගණයටය. එහෙත් ස්වාධීන වාගාලාප වශයෙන් බසෙහි නොයෙදෙන ද, ම, හා වැනි නිපාතවලට ඇත්තේ ව්‍යාකරණාර්ථ පමණකි. ප්‍රකෘති ප්‍රත්‍යය බෙදුම අනුව බලතොත් 'දැන්' යනු අයත් විය යුත්තේ 'ප්‍රකෘති' ගණයටය. ප්‍රත්‍යය (=අනුසර්ගක) කිසිදු විටෙක බසෙහි තනිව නොයෙදේ.

'දැන්' යන්න ප්‍රකෘති කොට ඇති දැනට (>දැන්-අට) යන්න මෙන්, ඇතැම් නිපාත රූප විභක්ති ප්‍රත්‍යයක් හෝ වෙනත් සර්ගකයක් හෝ සමභ එක් විමෙන් සෑදෙන වචන සෑහෙන ගණනක්ද භාෂාවෙහි ඇත. එහෙත් ඒවාද සාමාන්‍යයෙන් අව්‍යය ලක්ෂණ පිළිබිඹු කරන නිපාත ප්‍රභේදයක් (=නිෂ්පන්න නිපාත) වශයෙන්ම බසෙහි යෙදෙන බව සැලකිය යුතුය.

මෙහි කී 'දැන්' යන්න වැනි නිපාත පද මෙන්ම, කලින් වැකියෙහි ලා විමසුමට ලක් කළ 'මල්' යන්න වැනි ශබ්ද ප්‍රකෘතියට රූපයෙන් සමාන වූ නාම පදත්, ධාතු ප්‍රකෘතියට රූපයෙන් සමාන වූ විධානවාචී කඩ, කප, දුව, බල වැනි ක්‍රියා පදත් ලුප්ත (=ශුන්‍ය) විභක්තික සේ සැලකීමට පාණිනියාදී සකු වියරණ ඇදුරෝ උපදෙස් දෙති. (පහත එන 'පද' විවරණය බලන්න): ඇතැම් නූතන වාග්විද්‍යාඥයන් පිළිගෙන ඇති 'ශුන්‍ය පදීම' (zero morpheme), 'ශුන්‍යාවයව' (zero-element) සංකල්පය මීට සමාන වූවකි.⁶²

3.2

'නැණවත් දැරියෝ අත්කම් උගනිති' (3)

මේ වැකියෙහි නැණවත්, අත්කම්, උගනිති යනුවෙන් අමුතු පද තුනක් යෙදී ඇත. මෙයින් 'නැණවත්' යන්න 'නැණ' නාම ප්‍රකෘතිය සමග තදබිත ගණයේ ජනක ප්‍රත්‍යයක් වූ '-වත්' යන්න එක්ව සෑදුණු පදීම දෙකකින් සමන්විත නාම ප්‍රකෘතියකි. පදීම දෙකක සංගතියෙන් උපන් හෙයින් 'සංගත නාම', නමින් හැඳින්විය හැකි වූ මෙය නැණවතා, නැණවත්තු නැණවතුන් ඇ විසින් පුල්ලිංගයෙහිද, ස්ත්‍රී ලිංගයෙහි -'රී' ප්‍රත්‍යයවත්ව නැණවතී, නැණවතියෝ, නැණවතියන් ඇ විසින්ද වරනැගේ. එහෙත් මෙතැන්හි එය ශුන්‍ය විභක්තිකව නැතහොත් ප්‍රකෘති රූපයෙන් සිටියේ 'දැරියෝ' යන්නට විශේෂණ වූ හෙයින්. සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණයට අනුවද සාමාන්‍යයෙන් නාම විශේෂණය ප්‍රකෘති රූපයෙන් සිටින අතර, කවි බසෙහි කලාතුරෙකින් විඛන් ගෙන සිටී.⁶³

සංස්කෘත පාලි භාෂාවන්හි සාමාන්‍යයෙන් නාම විශේෂණ කාර්යයෙහි යෙදෙන්නේද නාම පදයක්මය. එබැවින් නාම පදයක් කිසියම් වාගාලාපයක හරනාම (substantive) කාර්යයෙහි යෙදේද නැති නම් විශේෂණ (adjective) කාර්යයෙහි යෙදේද යනු කිව හැක්කේ, එය යෙදුණු ප්‍රකරණය (context) අනුසාරයෙනි. නාම විශේෂණය හින්තාධිකරණ විශේෂණ, තුල්‍යාධිකරණ විශේෂණ වශයෙන් දෙවැදෑරුම් වෙයි. එයින් තුල්‍යාධිකරණ විශේෂණය විශේෂ්‍ය පදය හා සමාන වූ ලිංග, විභක්ති, සංඛ්‍යා යන අධිකරණ ලක්ෂණ ගනිමින් වරනැගී සිටියි. එහෙත් සිංහලයෙහි එය වරනැගීමෙන් තොරව ප්‍රකෘති රූපයෙන් සිටීම සාමාන්‍ය රීතියයි. නාමනාම, සර්වනාමාදී කවර නාම ප්‍රභේදයකට වුවද විශේෂණ කාර්යයෙහි යෙදීමේ ශක්තිය ඇතත්, නාම විශේෂණය ස්වකීය ප්‍රධාන කාර්යය කොට ඇති නාම ගණයක්ද භාෂාවෙහි ඇත. සිදත් සඟරාව 'ගුණනාම' නමින් හඳුන්වන්නේ එම නාම ගණයය.⁶⁴ මේ ගණයට අයත් කඵ, හෙළ,

ලොකු, පොඩි, මහලු ආදී නාම වුවත් විශේෂණ වශයෙන් යෙදෙන විට ‘කළු මිනිහා’ ආදී විසින් ප්‍රකෘති රූපයෙන් සිටියද, කළුවා, කළුවෝ, කළුව ආදී විසින් විඛණ්ණත්වය හරනාම කාර්යයෙහි යෙදීමට බැරිකමක් නැත. එහෙයින්ම මේ ගුණනාමාදී සාම්ප්‍රදායික වර්ගීකරණයද පැහැදිලි සීමා ඇත්තක් සේ සැලකීම අපහසු වේ. ඇතැම් විසතුන් කියන්නේ, විශේෂණ කාර්යයට පමණක් සීමා වූ ඉහත වැකියෙහි යෙදුණු පැහැදිලි යන්න වැනි, නාම පදයෙන් වෙනස් වූ වෙනම වචන ගණයක් සිංහලයෙහි ඇති බවයි. සාමාන්‍ය භාෂා ප්‍රයෝගයෙහි වර්තමානයේ රූප සුලබ නුවු ඉහත කී ‘උපගණයේ’ රූප වුවද නාම ප්‍රභේදයක් සේ සැලකීම භාෂා විග්‍රහයේ පිරිමැස්මට මෙන්ම විධිමත් බවටද හේතු වන බව පෙනේ.

3.2.2

ප්‍රස්තුත වාක්‍යයේ ‘අත්කම්’ යන පදය සෑදී ඇත්තේ ‘අත්’ යන පදිමයත් ‘කම්’ යන පදිමයත් සංගත වීමෙනි. සිංහලයෙහි ඒ පදිම දෙකම අයත් වන්නේ නාම ප්‍රකෘති ගණයටයි. මෙබඳු නාම ප්‍රකෘති දෙකක් හෝ කිහිපයක් යුක්තාර්ථයෙන් එක් වී, සෑදෙන වචන සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණයෙහි හැඳින්වෙන්නේ ‘සමාස’ නමිනි.⁶⁵ ඉහත කී ‘නැණවත්’ යන සංගත නාමය උපන්නේ නාම-ප්‍රත්‍යය සංගතියෙනි. මෙහි දැන් නාම නාම සංගතියෙන් උපන් බව කී සමාස නාමයද සංගත නාම විශේෂයකි.⁶⁶ සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණයෙහි ‘සමාස නාම’ යන්න නාම-නාම සංගතියෙන් උපන් නාමවලට සීමා වී ඇතත්, එයද කවර සංගත රූපයකට වුවත් යෙදිය හැක්කකි. ඇත්ත වශයෙන්, සකු වියරණයෙහිද ‘සමාස’ යන්න ‘නාම-නාම’ සංගතියට සීමා කොට ඇත්තේ තදිය ‘මහා සම්ප්‍රදය’ විසිනි. එසේ සීමා නොකොට ‘සමාස’ යන්න බැවහර කළ වූල සම්ප්‍රදයක්ද සංස්කෘත ශාබ්දිකයන් අතර වූ බව “සුපාං සුපා නිඛා නාමිනා” යනාදී ෂඩ්විධ සමාස විවරණයෙන් පෙනේ.⁶⁷

‘අත්කම්’ යන සංගත නාම ප්‍රකෘතිය වැකියෙහි යෙදී ඇත්තේ කාරක ශක්තිය සහිත පදයක් වශයෙනි. මෙතැන්හි ප්‍රකෘති රූපයෙන් සිටියද එය වෙනත් සාමාන්‍ය නාම මෙන්ම අත්කම, අත්කම්, අත්කමින්, අත්කම්වලින්, අත්කමට ආදී විසින් වර්තමාන බවත්, එහෙයින් එය උක්ත/අනුක්ත බන්ධනයෙහි යෙදෙන ගුණා විභක්තික පදයක් සේ ගත හැකි බවත් සැලකිය යුතුය.

3.2.3

‘උගනිති’ යන්න යථෝක්ත වාක්‍යයේ අවසාන ක්‍රියා පදයයි. එය ඉහත ‘කඩති’ යන්න විග්‍රහ කළාක් මෙන් ‘උ-ගන්-ඉ-ති’ යනුවෙන් පදිම හතරකට විඛණ්ඩනය කළ හැකිය. එයත් මෙයත් අතර ඇති ප්‍රධාන වෙනස නම් ‘කඩති’ යන්නෙහි ‘කඩ’- යන ධාතු ප්‍රකෘතිය පදයේ ආදියෙහි යෙදී තිබීමත්, ‘උගනිති’ යන්නෙහි ‘ගන්’ යන ධාතු ප්‍රකෘතියටද ආදියෙන් ‘උ’ යනුවෙන් පදිමයක් තිබීමත්ය. ධාතුවර්ථයෙහි වෙනසක් හෝ විශේෂතාවක් ඇති කරමින් ධාතු ප්‍රකෘතියට ඉදිරියෙන් එකතු වන පදිම සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණයෙහි උපසර්ග නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.⁶⁸ ධාතුවකට සාමාන්‍යයෙන් පූර්වව යෙදෙන ‘සු-, දු-, අබ්-’ ආදී රූප (=උපසර්ග) සුදන, දුසිරිත්, අබ්දම් ආදී ඇතැම් සංගත නාමවලද පූර්වාචයව වශයෙන් යෙදෙනු දක්න හැකිය. උපසර්ග-ධාතු ප්‍රකෘති දෙක එක්ව තිපත් ‘උගන්-’ යන්නද සාමාන්‍ය ධාතුවක් මෙන් වර්තමාන හෙයින් ‘සංගත ධාතු’ නමින් හැඳින්වේ.⁶⁹

මේ හැර, 'හඩල-' (කුකුළෝ හඩලත්), 'එක්වෙ'- (ලෙයට ලෙය එක්වෙයි), 'වක්කර' (ඇ පැත් වක්කරයි) ආදී නාම-ධාතු සංගතියෙන් උපන් සංගත ධාතූද, මුදුගනී, කියාදෙයි ආදී ක්‍රියා පදවල නිපාත ධාතු සංගතියෙන් උපන් සංගත ධාතූද, ද්‍රවපනීයි, කරදෙයි (කැරදෙයි යනුවෙන් විග්‍රහ කරතොත් නිපාත ධාතු සංගතියක් වෙයි) ආදී ක්‍රියා පදවල ධාතු ධාතු සංගතියෙන් උපන් සංගත ධාතූද, කපව-, දක්ව-, හඩව- ආදී ධාතු ප්‍රත්‍යය සංගතියෙන් උපන් සංගත ධාතූද, රසය-, රජය- ආදී නාම ප්‍රත්‍යය සංගතියෙන් උපන් සංගත ධාතූද සිංහලයෙහි දක්නට ලැබේ (ධාතු ප්‍රත්‍යය සංගත ධාතු පිළිබඳව තවදුරටත් පසුව සාකච්ඡා කෙරේ).

'ළංව බැඳෙන' යන අරුත් ඇති 'උපසර්ග' යන සකු වදන, අරුත් විසින් ඉංග්‍රීසියේ 'prefix' යන්නට සමාන වෙයි. ප්‍රකෘතියක් සමග හෝ ප්‍රකෘතියකින් නිපන් තද්ධිත, කෘදන්ත, සමාස යන සාම්ප්‍රදායික පාරිභාෂිකවලින් හැඳින්වෙන ද්විතීයික ප්‍රකෘතියක් සමග හෝ බැඳෙන සියලු උපාංගමය පදිම 'සර්ගක' (affix) යන පොදු වර්ග නාමයෙන් හැඳින්විය හැකිය. එවිට පෙරටුව බැඳෙන සර්ගකය 'උපසර්ග' (prefix) නමිද, අගින් බැඳෙන සර්ගකය 'අනුසර්ග' (suffix) නමි ද, මැදින් බැඳෙන සර්ගකය මධ්‍ය සර්ග (infix) නමි ද වෙයි.⁷⁰ සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණයෙහි ආ විකරණ ප්‍රත්‍යය හැර නාමාධ්‍යාත විභක්ති ප්‍රත්‍යයද, තද්ධිත කෘදන්තාදී ජනක ප්‍රත්‍යයද, ඇතුළු සෙසු සියලු ප්‍රත්‍යය අනුසර්ග ගණයට වැටේ. නාම වර්තැගීමේ උපකුලකයක් හැටියට ඇතැම් වියරණ ඇදුරන් විසින්ද⁷¹ තද්ධිත ප්‍රභෙදයක් හැටියට වෙනත් වියරණ ඇදුරන් විසින්ද ⁷² හඳුන්වා ඇති අතියමාර්ථ '-එක්/-අක්' ප්‍රත්‍යයත්, '-ආණ' ආදී ගෞරවාර්ථ ප්‍රත්‍යයත්, '-ඉ, -ඊ, -ඉනි' ආදී ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යයත් මෙහි ලා තද්ධිත ගණයේ ජනක ප්‍රත්‍යය සේ සැලකෙන අතර, තත් ප්‍රත්‍යය යෝගයෙන් නිපැයෙන ප්‍රකෘති නාම-ප්‍රත්‍යය සංගත නාම ප්‍රකෘති සේ සැලකේ.

3.2.4

'උගනිති' (<උ-ගන්-ඉ-නි) යන ක්‍රියා පදයෙහි 'ගන්-' ධාතුවටත් '-නි' ප්‍රත්‍යයටත් මධ්‍යයෙහි යෙදී ඇති '-ඉ-' සර්ගකය අපේ විග්‍රහය අනුව සැලකෙන්නේ 'මධ්‍යසර්ගයක්' (infix) වශයෙනි. මෙම ගණයේ 'විකරණ ප්‍රත්‍යය' සංස්කෘත, පාලි වැනි ඇතැම් භාෂාවල සුලබය. සංස්කෘතයේ ග්‍රහණාර්ථ 'ග්‍රහ්-' (<ගෘහ්-) ධාතුව වර්තැගෙන්නේ ගෘහ්ණාති, ගෘහ්ණිතෘ, ගෘහ්ණන්ති; ගෘහ්ණිතෙ; ගෘහ්ණියාත්; ගෘහ්ණාතු; ග්‍රහ.ණිය- ඇ විසින් '-ණා-' යන විකරණ ප්‍රත්‍යය එක්වීමෙනි. ව්‍යවස්ථිත ඇතැම් රූපකුලකවලදී එය එක් විමත්, ඇතැම් රූපකුලකවලදී එසේ නොවීමත් විකරණ ලක්ෂණයකි. සිංහලයේ 'බණ්ඩි, බණිති; බසිසි, බසිති; රකිසි, රකිති' ආදියෙහිද, 'බණ-, බස්-, රක්-' යන ධාතු ප්‍රකෘතියටත් '-නි' යන ප්‍රත්‍යයටත් අතරෙහි මේ මධ්‍ය සර්ගය හෙවත් විකරණය යෙදී ඇත. සකුයෙහි විකරණය ධාතු ගණ නිර්ණායකයක් වශයෙන්ද සැලකේ. කුමාරතුංග ඉහත උදහරණවල යෙදුණු '-ඉ-' ස්වරය මධ්‍යසර්ගයක් වශයෙන් නොව ප්‍රත්‍යයායත්ත වුවක් වශයෙන් සලකයි.⁷³ මෙය මධ්‍ය සර්ගයක් (=විකරණයක්) සේ ගැනීම භාෂා විග්‍රහයේ පිරිමැස්මට හේතු වේ. විකරණයෙන් අමුතු ප්‍රකෘතියක් ජනනය නොවන හෙයින් එය ජනක ප්‍රත්‍යයක් නොවේ. එහෙත් 'තගලොග්' වැනි ඇතැම් භාෂාවල ජනක ප්‍රත්‍යයක් වශයෙනුදු මධ්‍ය සර්ගය යෙදේ. නිදසුන්: sūlat (ලීවීම); sumūlat (ලියූ තැනැත්තා) :- um - යනු මධ්‍ය සර්ගයි; sinūlat (ලියන ලද්ද); - in - යනු මධ්‍ය සර්ගයි.⁷⁴

ගනිති, බණිති, බසිති, රකිති ආදියෙහි මධ්‍ය '-ඉ-' යන්න මධ්‍ය සර්ග ගණයේ පදිමයක් වශයෙන් ගන්නා විට මතු වන ප්‍රශ්නයක් නම්, ඉහත කී VI නිර්ණායකය අනුව ඉන් පැවසෙන 'අර්ථය' කුමක්ද යනුයි. මෙවැන්නකින් අපේක්ෂා කළ හැක්කේ කෝෂාර්ථයක් නොව ව්‍යාකරණාර්ථයකි. ඉන් ඉටු කෙරෙන ධාතු විභක්ති සන්ධාන කාර්යයන්, ධාතු ගණ දෙපන කාලයන් ව්‍යාකරණාර්ථයේ දැක්විය හැකිය. එසේ නැතහොත් සමහර වාග්විද්‍යාඥයන් යෝජනා කරන පරිදි ඒවා 'රික්ත පදිම' (empty morpheme) සේ සැලකීමට සිදු වෙයි.⁷⁵

3.3.1

“දූරිය ගීයක් කියමින් රැහුම් දක්වන්නිය” (4)

මේ වැකිය පද පහකින් නැතහොත් හයකින් සමන්විත වේ. “පහකින් නැතහොත් හයකින්” යනුවෙන් පද ගණන අවිනිශ්චිතව දැක්වූයේ සිංහල වියරණ ඇදුරන් අතරෙහි ඒ පිළිබඳ මත දෙකක් ඇති හෙයිනි. එක් ගුරුකුල මතයකට අනුව ‘දක්වන්නිය ය’ යන්නෙහි අවසාන ‘ය’ යන්න වාක්‍යාවසාන සුවක නිපාත පදයෙකි; එහෙයින්ම එය තනි පදයක් වශයෙන් වෙන් කොට ලිය යුතුද වෙයි. ‘දක්වන්නිය ය’ යන වැකි කඩෙහි ඒ අනුව පද දෙකක් ඇත. අනෙක් මතයට අනුව ‘දක්වන්නිය’ යන්නෙහි ‘-ය’ යන්න, වාක්‍යාවසාන සුවක අනුසර්ගයකි (=ප්‍රත්‍යයකි); එහෙයින්ම එය ‘දක්වන්නිය’ යන්නෙන් වෙන් නොකොට ඒ හා එක්කොට එක් පදයක් සේ ලිය යුතු වෙයි.

ප්‍රස්තුත වාක්‍යයෙහි පළමු පදය වූ ‘දූරිය’ යන්න සෑදී ඇත්තේ ඉහත විග්‍රහ කළ ‘දූරි-’ (<දරු-ඉ) යන සංගත නාම ප්‍රකෘතියට ‘-අ’ යන විභක්ති ප්‍රත්‍යය පදිමය එක් වීමෙනි. එහි දෙවැන්න වූ ‘ගීයක්’ යන පදය සෑදී ඇත්තේ ‘ගී’ යන නාම ප්‍රකෘති පදිමයට තද්ධිත ගණයට අයත් සේ සැලකිය හැකි ‘-අක්’ යන අනියමාර්ථ ප්‍රත්‍යය පදිමය එක් වීමෙනි. ‘-එක්/-අක්’ යන උපපදක දෙකකින් යුතු ‘-එක්’ පදිමයේ ‘-අක්’ යන උප-පදකය සෙයින්ද මෙය විග්‍රහ කළ හැකිය. ‘ගීයක්’ යන්න ගීයක්, ගීයකින්, ගීයකට, ගීයක, ගීයෙක්හි යනුවෙන් ඒක වචනයෙහි පමණක් වර්තාහේ. ඉහත සඳහන් කළ පරිදි සමහර වියරණ ඇදුරෝ ‘එක්/-අක්’ විභක්ති ප්‍රත්‍යය පදිමයක් සේ ගනිති.⁷⁶ එවිට ‘ගීයකින්’ (<ගී-අක්-ඉන්), ‘ගීයකට’ (<ගී-අක්-අට) ආදිය විභක්ති ප්‍රත්‍යය දෙකකින් සමන්විත වූ සේ විග්‍රහ කළ යුතු වෙයි.

3.3.2

යථෝක්ත වාක්‍යයෙහි යෙදුණු ‘ගයමින්’ යන්න ‘ගය-’ යන ධාතු ප්‍රකෘති පදිමයට ‘-මින්’ යන නෛපාතික කෘදන්ත ප්‍රත්‍යය (=අනුසර්ගකය) එක් වී සෑදුණු සංගත නිපාත පදයකි. ගයමින්, වයමින්, වැනි රූප සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණයෙහි හැඳින්වෙන්නේ ‘මීග්‍ර ක්‍රියා’ නමිනි. එහෙත් සාමාන්‍ය ක්‍රියා පද මෙන් ආධ්‍යාත විභක්ති ගැනීමක් හෝ කෘදන්ත නාම මෙන් නාම විභක්ති ගැනීමක් හෝ මෙතන්හි දක්නට නැති හෙයින් ඒවා නිපාත සේ සැලකීම වඩා විදුහුරු වෙයි. පූර්ව ක්‍රියා (=ගයා, වයා ආදිය), අපර ක්‍රියා (=ගයනුව, වයනුව ආදිය), ආවස්ථික ක්‍රියා (=ගයන, වයන ආදිය), අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා (=ගයනොත්, වයනොත් ආදිය) යන නම්වලින් හැඳින්වෙන රූපද මෙසේම ‘නෛපාතික ක්‍රියා’ නමැති සංගත නිපාත ගණයට වැටේ.

